

BUKFENC A SÖTÉTBEN

VIGH RUDOLF

Emberevő látogatót várt a család. Egy kannibált Afrikából. Legalábbis ilyen képtelen híreket terjesztett a szókimondó gyerkőc, a család elkényeztetett csemetéje. Először csak véletlenül szaladt ki a száján a nagy titok, majd miután látta a félelmetes hatást az emberek arcán, megtetszett neki a szerep, s a kurtának induló közleményét esetről esetre színezte, bővítette, már mikor milyen közönségre talált.

Észrevette a családfő, hogy az utóbbi napokban senki sem nyit rájuk kaput, ha kimegy az utcára, elkotródna előle a régi ismerősök, szemlátomást kerülnek, bármerre jár. Töprengett a dolgon, de sehogy sem talált magyarázatot a furcsaságra. Végigsorakoztatta magában a mostában történhetett melléfogásait, elhamarkodott kijelentéseit, mérges kirohanásait meg efféléket, amivel magára ránthatta a közutálatot. Igaz, van néhány rossz szokása, tudja jól. Már ezerszer megfogadta, hogy a kocsmában többé ki sem nyitja a száját, de képtelen magán uralkodni, ha a jónép csak az üzérkedésről tud beszélni. Legutóbb is borgőzben marházott le mindenkit, aki a maffiózóktól vásárolja az üzemanyagot, mert ha senki sem venne tőlük, akkor a nyakukon maradna, s ücsöröghetnének a bűdös hordóikon ítéletnapig! Csak ezért haragudhatnak rá, hiszen a rendszert, a vezetést szidni mindennapos dolog, a kutya sem figyel rá, ám ha az egyént kritizálják lemarházási formában, az fölöttébb sértésnek számít. Manapság az ilyesmiért kerülhetik a tettest egy ideig. Mert mi másról lehetne szó? Rá se gondolt, hogy a kannibál van a dologban.

A család tehát készült az afrikai látogató fogadására, közben egyetlen fiacskájuk viselkedése egyre bonyolultabbá vált. Ha történetesen egyedül ballagott a közeli óvodába, jól szervezett taktikával valamelyik ismerőse kézen fogva vezette el egy darabon, hogy bizalmába férközve kiválassza az emberevővel kapcsolatos legújabb fejleményekről, s ő készséggel szolgált újabbnál újabb fondorlatos kilátásokkal.

A gyerkőc boglyas fejcskájében pedig mindinkább összekeveredett a valóságos és a képzelt világ. Este, alvás előtt hallani sem akart többé Hófehérkéről, Piroskáról meg a többi korábban kedvelt meséről, inkább Afrikáról, a fekete földrésről akart minél többet megtudni, az őserdőről, ahol emberevők az urak. Édesanyja megerőltette a fantáziáját, emlékezetéből előszedte a régen olvasott útleírások hajmeresztő történeteit, s mindebből az derült ki, hogy a titokzatos rengetegben nem is a fenevadak a békés ember legnagyobb ellenségei, hanem a kannibálok, akik tulajdonképpen maguk is emberek, csak olyan a természetük, hogy hihetetlen finesszel rejtőznek. Se látni, se hallani őket, de ott vannak folyton a gyanútlan halandó nyomában, akár a kísértetek.

A családfő értetlen arcot vágva vette tudomásul az újfajta meséket, ám nyugovóra térve nem mulasztotta el megjegyezni, hogy ezentúl neki nem kell a pofátlan feketézők kristálycukra, inkább sóval issza reggel a kávé. Pukkadjanak meg!

Ilyen hangulatban tért nyugovóra a család, az utóbbi időben már este hatkor, mióta nyakukba szakadt a kurta napok vaskos sötétsége. A makacsul kitartó áramszünetek bevezetése óta takarékoskodni kezdtek a gyertyával, kivételes alkalmakra tartogatták a halottak napjáról fennmaradt szálát, például arra az esetre, ha valóban megjönne a bejelentkezett vendég.

Elégge fura volt ez a nyugovóra térés, nehezen szokták meg, de mit lehetett tenni, a sötétséget át kellett vészelní, tétlenül, hanyatt fekve, erőltetett szemleszorítással. A beszédtema rég elfogyott, így csak a nesztelen gondolatok csapongtak külön-külön ösvényeken. Mire nagy nehezen elaludtak volna, megjött a villany, s kelhettek folytatni az abbahagyott tennivalókat, szuszogva, morogva, ásítózva, de céltudatosan.

Először is meg kellett sütni a fagyasztóból a kiolvadt húst. Sok beszédre ekkor sem volt alkalom, négy órára adják meg ilyenkor az áramot, nincs vesztegetni való idő. Hajnalra el kellett készíteni a pecsenyét, különben kidobhatják az egészet. Nem hagyhatják másnap

délutánra, amikor hazaérnek majd a munkahelyükről (máskor úgy mondták: a munkából, de ilyesmi már nincs, csak a munkának a helye van meg, egyelőre), gyorsan kell cselekedni, a fagyból kiengedő hús gyorsan romlik.

Csakhamar vígan sercegett négy-öt lábasban a gondosan fölszeletelt sertéscomb, a karaj meg minden, amit a hűtőben tartalékoztak szűkebb napokra. Úszott a sült hús finom illata az éjszakában, érezhette mindenki, hisz ekkor már talpon volt az egész környék. Kapkodva mostak, vasaltak, varrtak, porszívóztak, morzsoltak vagy éppen daráltak a legtöbb házban, ez volt a normális életmód. De ekkora hússütést senki sem rendezett éjfélután, ezért a szomszédok kiálltak az ég alá, és jókat szippantottak az est ajándékából. Ez a lakomára emlékeztető illat sok mindenre kézenfekvő magyarázatot adott a korábban még kételkedőknek, hogy valami mégiscsak történik körülöttük. Mert ebben a fordított világban legtöbben már szorongva vártak valamire, valakire, hogy sorsuk alakuljon végre valamerre, legyen az mese, babona vagy éppen álom, csak ne legyen hazugság, mert azt tovább ép ésszel nem lehet elviselni. Senki sem kérdez mástól semmit, csak saját magától, s mivel a feltett kérdésekre leginkább nincs felelet, marad a száz talánnyal tűzdelt következtetés. Történhet itt még valami jó, valami kellemes, valami emberhez méltó? Egy rákbeteg azt gondolja, hogy valami iszonyú képtelenség kell ahhoz, hogy az emberek újra egymás felé tudjanak fordulni. Valami mérhetetlen csapás a gázságra; tüzes vas égesse ki a testből az alattomosan fertőző sebet, hogy gyógyulni lehessen. Miért van az, hogy a jók elmennek, a rosszak meg maradnak? Sejtteni lehet, mi ennek a vége. Hát jöjjön az a kannibál, a szörnyeteg, a rém, vagy akármi, csak végre rend legyen a fejekben. Ha majd az álnok megretten, hogy: „Hoppá, mások életét mégse keseríthetem szadista kedvemre, mert hókon vágnak érte!”

Eddig tarthattak a hétköznapi, sivár gondolatok, mert hirtelen elsötétült minden. Megint elvették az áramot, ahogy szokták. A normalizálódás közepette. A családban ilyenkor szokták idézni fanyar humorral a régen viccként ismert pokolbeli kárörvendő parancsot, melyet állítólag Lucifer harsogott el a dézsában nyakig fekáliában ücsörgő népének, hogy: „Lejárt a pipahuja, levegőt visszatartani, lebukni!” A kezek tehetlenül kétoldalt lehullottak a tétlenségbe, s folytatódhatott az éjszaka

meghatározatlan ideig, vagy legalábbis addig, amíg a sötétséget lassan, de biztosan fel nem falja a hajnal.

Egy ideig fülelt a házaspár a konyhában. Mindketten valamilyen neszt kerestek maguknak az éjszakából, hogy legyen mit érdeklődéssel figyelni, olyasmit, amivel telik az idő. Milyen érdekes, állapították meg magukban, sötétben fölerősödik a csend!

Egyszerre ugyanaz jutott az eszükbe. Meg se kóstolták ezt a sok finom südlet, pedig micsoda áldozatok árán szerezték be a fagyasztóba rejtett húst! Olyan drága volt, hogy csak nézni merték, no meg gondolatban számon tartani, hogy van! Valami bizonyos dolog volt ez a bizonytalanságban. De megenni, hát arra gondolni se mertek. Eddig. És összefutott a nyál a szájukban; gyomruk korogni, foguk kopogni kezdett.

Nemsokára az asztal közepén égett az utolsó szál gyertya. Lángja vidám ritmusban szórta a fényt, s táncával maga körül mozgatta a lomha tárgyakat. Ott ült a házaspár kétoldalt egy-egy sülttel megrakott lábas előtt, de nem nézett egymásra. Csak egy falatot, gondolták, csak egy-két falatot. Ennyit igazán megengedhetnek maguknak ebben a rohadt életben. Egyikük is, másikuk is lecsípett ujjheggyel egy falatnyit, és szemérmesen ízlelgette a húst. Aztán két kézre fogtak egy-egy darabot, s harapni kezdték, először némi büntudattal, lassan, apránként, majd rendesen, emberesen, ki mekkorát tudott nyelni. És szuszogtak hozzá, föl szabadultan, hosszan, elégedetten.

Ott nyomta el őket az álom a gyertya tövében.

Reggel a gyerkőc matatására eszméltek. Ahogy kibújt az ágyból, gyűrött pizsamában, kócosan ingázott egyik lábastól a másikig. Sorra tapogatta a zsírba dermedt hússzeleteket, majd ujjairól szopogatta a ráragadt saftot. Sejtette, hogy ez már a nagy készülődés része a rendkívüli eseményre, hiszen arról volt szó, hogy a kannibált tisztességesen kell fogadni. Szegénység ide, nincstelenség oda, most meg kell feszülni a becsületes helytállásért. Ezt mondogatták a szülei. Biztosan azért, mert el akarják nyerni a látogató kegyeit, aki majd ennek fejében védelmébe veszi őket.

– Istenem – szakadt föl a ház asszonyából a sziklányi sóhaj.

Elsősorban arra gondolt, mennyire összesült a sok hús, hiszen annak a tudatában élt, hogy náluk nagy baj nem lehet, tele a hűtőszekrény, és íme, kisütve alig van valami az edények alján. Az egész belefér egyetlen ötliteres konzervdobozba, amelyben valamikor savanyított uborka volt,

s erre a célra tartogatták. Még a féloldalnyi nyers szalonna is ráment, mert egykori tapasztalat szerint az egészszet zsírba kell tenni, színültig, aztán lehet a bádogdobozt lecinezni. Mesélték a régi öregek, hogy annak idején hasonlóan tartalékoltak maguknak ételmelet a disznóvágásokból. Mert volt itt már kutya világ, aj-aj!, csak azt nehéz hinni, amíg az ember maga is bele nem cseppen.

– Akkor ma itthon maradunk? – fénylett a gyerkőc zsíros arca.

Szerette volna, ha végre elérkezik a várva várt esemény, ha beteljesülne az, amiről álmodozott. Bekanyarodna a sarkon az óriási fekete emberevő, orrcimpájában karika, akár a bős bikáében, vastag szájában keresztben a liánvágó kaszaboló kése, kezében méreghegyű lándzsa, szemében perzselő tűz, s jaj annak, kinek nem tiszta a lelkiismerete! Jaj a gőgös szörnyeteg-embernek, aki éjjelente dörgette a vaskapujukat, közben ordított, mint a sakál, hogy: „Kinyitni! Tudom, hogy bent lapulatok, patkányok!” Aki elől az apja a fürdőszoba ablakán keresztül menekült a kertek alá bujkálni, mert nem akart háborúzni. Aki kinézte magának a házukat, s naponta fölhányta nekik: „Még mindig itt vagytok?!” Aki a félelmet, a rettegést rájuk zúdította a marhavagonok szüntelen emlegetésével. Mindnek jaj. Jön az ő kannibálja, aki mindenkinél félelmetesebb, s akire ő, a kedvelt barátja rámutat, annak vége örökre. És majd leülnek ehhez a dúsan megrakott asztalhoz, sört nyitnak, meg bort, közben vicceket mesélnek, s akkorákat nevetnek, hogy még fejük fölül, a mennyezet sarkából is eltűnnek a ronda pókok, amelyek egyébként mindig leskelődnek rájuk a sötétben. És többé ebben a házban senki sem lesz ideges.

– Istenem . . . istenem . . . – hajtogatta könnyfátylas szemmel a ház asszonya, mintha beelátott volna féltett gyermeke szörnyű gondolatvilágába, és szipogva gyömöszölte a maradék sült húst a savanyú uborkás konzervdobozba.

A családfő sokáig csóválta a fejét, majd előkereste a forrasztópákát, a cint meg ami kellett a konzerv légmentes lezárásához, s tétován forgolódott, hova is dugja be a cinező drótján hintázó villásdugaszt, meg mivégre, ha úgyszincs áram. Az volt a terve, hogy a lesütött húst a dobozban elássa valahol a kertben, nehogy ellopják, amikor nincsenek itthon. A sötétség leple alatt mostanában ugyanis gyakran kirámolják az éléskamrákat, de túljár ő a tolvaj népség eszén. A fagyos földben jó helyen lesz. Onnan bármikor elővehetik, nem lesz semmi baja.

A gyerkőc hümmögő apját figyelte kíváncsi érdeklődéssel, amint a cinező vezetékeivel megállt a tudománya. Hiába értett mindenhez, vilány nélkül a szerszám nem ért semmit. Segített volna ezermester apjának, de az rá se nézett. Pedig biztosan tudta, hogy áram híján mivel lehet forrasztani, de nem közölte, hát nem tudott segíteni rajta.

Hasztalan a tudás, ha nem adják tovább.

A ház asszonya hosszan törölgette zsíros kezét, aztán szokásból megcsavargatta a szörtyögő csapokat, hátha összecsepeg még néhány maroknyi víz mosdásra, de mivel ez nem sikerült, elővette a sarokból a húszliteres műanyag tartályt, öntött belőle a csap alá a mosdótálba, s mosakodni csalogatta fiacskáját, bár nem sok sikerrel.

– Ma nem megyek óvodába! Sztrájkolok! – jelentette ki a gyerkőc, és durcásan dobbantott is hozzá, ahogy az apja szokott, ha elege volt mindenből. – Megvárom a kannibált!

Megakadtak erre a tekintetek a döglött radiátor bordáin. Úristen... Miket beszéltek ők a gyerek előtt, hiszen tudják, milyen élénk a fantáziája. Maguk észre sem vették, hogy egymás közt az Afrikában élő rokont megszokásból kannibálnak titulálták, s meg is magyarázták fiacskájuknak egy-egy kedveskedő mese közben, hogy a szó mit jelent. Hát persze, hogy komolyan vette. Egy gyerek a felnőtteket mindig komolyan veszi, pedig nem kellene. A felnőttek olykor felelőtlenebbek, mint a gyerekek. Kellett nekik folyton „kannibálozni”, amióta megjött az a levél, amelyben a látogatás lehetősége szerepelt, bár csak úgy, távlatosan, hogy „majd”, „talán”, „egyszer”, azaz a vendég jönne is meg nem is, maga sem tudja, mitévő legyen. Egy aggódó, udvarias levél, semmi több, de ők készpénznek vették. Nyilván valami esemény már nekik is hiányzott, azért készültek rá oly nagy buzgalommal. Mert ha valami csoda folytán csakugyan bekövetkezik, akkor ne érje őket készületlenül, mint minden más az utóbbi évek során. És emlegették az emberevőt, kicsit gúnyosan, kicsit irigyen, kicsit reménykedve, másról se tudtak beszélni, és íme az eredmény: a gyerek belelovalta magát valamibe, olyasmibe, amiről nekik fogalmuk sincs.

Édesanyja a saját arcára tapasztotta zsíros, vizes tenyerét, hogy hűtse.

– Kisfiam, ő neked nem „kannibál”, hanem „bácsi”. Kálmán bácsi.

– Kálmán? . . . Ki az a Kálmán? . . . Hát a kannibál nem emberevő? És nem is félnek tőle az őserdőben? Az csak egy mese?

– Édes istenem! . . . Magyarázd már meg a gyereknek, férfiasan . . .
Még meghallja valaki . . . Kisül a szemem . . .

De a gyerkőc hajthatatlan maradt.

– Én akkor is megvárom! Háttha ti nem jól tudjátok.

Pásztáztak a tekintetek a félhomályban. A családfő leült összeszedni kusza gondolatait. Tudta ő, hogy többet kellene foglalkozni a gyerekekkel, hiszen egy egészen másik világban él, olyanban, amelyet maga rak össze. Azt is tudta, hogy szépen, észrevétlenül vissza kellene vezetni a realitásba, ebbe, ami van. De mibe? A sötét, rideg otthonba? Ide? . . . Most mi a jobb, kiábrándítani mindemből, vagy hazugságok álmodozójának hagyni? Van fogalma valakinek, hogy hogyan születnek az ámokfutók? Csupa rettegés most szülőnek lenni. És gyermeknek? Ha választani lehetne, nem tudná, mit tegyen. Alighanem azt mondaná: van valami harmadik lehetőség? Nincs?

Nagyon elbizonytalanodott, mint annyiszor már, s mint mindig ilyenkor, az ösztönös varázsigét vette elő, és kezdte magát bűvölni vele: túlélni, túlélni, túlélni . . .

Ezzel a családfő hirtelen meglódult az ajtó felé, de megbotlott. Mintha kicsúszott volna lába alól a talaj, úgy zuhant át a recsegő-ropogó hokedlin.

– Mi volt ez? – kérdezte ijedten a gyerkőc.

– Bukfenc – mondta az apja kábán, négykézláb botorkálva, és kényszeredetten próbált kacarászni.

Valami kényszertől mindhármukból feltört a nevetés. Vagy a tragikomikus helyzet miatt, vagy azért, mert nagyobb baj nem történt, s lám, megvannak, együtt, egymásnak, épségben.

Összekapaszkodva ülték körül az asztalt, közben mindjobban rázta őket a nevetés. Hullott a könnyük, akár a záporosó az ég csatornáiból, kopogva az aszályos talajon, porolva a sivatagban, dobolva a konyhasztal viaszosvászon mintás terítőjén, amelyről ugyan lekoptak a rózsák, de a tövisek jól kirajzolódtak a késő őszi fukar reggel fényteleniségében.

Pedig a huszonegyedik század óriási csinnadrattával, fénnel és pompával már elindult valahol.

Ezt az egyet azért jól tudta a család.